

Bộ Xây dựng cảnh báo áp lực ngập úng đô thị gia tăng mạnh, kiến nghị loạt giải pháp “giải cứu” trước năm 2035

12:38 17/11/2025

Bộ Xây dựng vừa có báo cáo gửi Thủ tướng Chính phủ, nêu rõ thực trạng ngập úng ngày càng nghiêm trọng tại nhiều đô thị lớn và đề xuất các giải pháp chiến lược nhằm kiểm soát cơ bản tình trạng ngập nặng vào năm 2035.

Theo Báo cáo số 313/BC-BXD do Thứ trưởng Bộ Xây dựng Nguyễn Tường Văn ký, hiện cả nước có khoảng 900 đô thị với tỷ lệ đô thị hóa đạt 44,3% và dự kiến vượt 50% vào năm 2030. Quá trình bê tông hóa chóng mặt, san lấp ao hồ, thu hẹp các dòng chảy tự nhiên cùng với lượng mưa cực đoan gia tăng khiến ngập úng xảy ra thường xuyên hơn, với phạm vi ngày càng mở rộng. Đến năm 2024, cả nước ghi nhận gần 400 điểm ngập với tổng diện tích ngập gần 1.000 ha. Tại Hà Nội, TP.HCM, Đà Nẵng, Cần Thơ, Huế hay Hải Phòng, nhiều khu vực trung tâm thường xuyên ngập sâu 0,3-0,8m và phải mất 3-6 giờ để tiêu thoát nước, đặc biệt nghiêm trọng khi mưa lớn trùng với kỳ triều cường.

Ngập úng không chỉ gây thiệt hại kinh tế - xã hội ước tính từ 1 đến 1,5% GDP đô thị mỗi năm, mà còn ảnh hưởng trực tiếp đến đời sống người dân, sức khỏe cộng đồng và môi trường đô thị. Hệ thống thoát nước cũ kỹ vốn được xây dựng trước năm 1990, chủ yếu theo mô hình thoát nước chung, không còn khả năng đáp ứng lượng nước mưa ngày càng lớn. Các tuyến cống nhiều nơi đã xuống cấp, bồi lắng, kích thước nhỏ, khiến nước thải sinh hoạt tràn ra môi trường mỗi khi xảy ra ngập, tiềm ẩn nguy cơ bùng phát dịch bệnh.

Ngập úng không chỉ gây thiệt hại kinh tế – xã hội ước tính từ 1 đến 1,5% GDP đô thị mỗi năm, mà còn ảnh hưởng trực tiếp đến đời sống người dân, sức khỏe cộng đồng và môi trường đô thị

Trong khi đó, hệ thống thu gom và xử lý nước thải vẫn còn ở mức rất thấp. Cả nước có 83 nhà máy xử lý nước thải đô thị với tổng công suất thiết kế hơn 2 triệu m³/ngày đêm nhưng hoạt động mới đạt 50–60% do thiếu mạng lưới thu gom đồng bộ. Tỷ lệ nước thải sinh hoạt được thu gom xử lý chỉ đạt khoảng 18%, chủ yếu tập trung tại các đô thị lớn. Nguồn lực đầu tư cho thoát nước còn hạn hẹp khi giai đoạn 1995–2021 chỉ đạt hơn 3 tỷ USD, trong khi nhu cầu đến năm 2030 ước khoảng 250.000–300.000 tỷ đồng. Các dự án PPP trong lĩnh vực này hầu như chưa triển khai sau khi Luật PPP 2020 có hiệu lực.

Bên cạnh đó, quy hoạch thoát nước ở nhiều nơi chưa theo kịp quá trình đô thị hóa, thiếu sự liên kết đồng bộ với quy hoạch giao thông, thủy lợi, sử dụng đất. Việc nâng nền cục bộ, san lấp hồ ao hay lấn chiếm kênh mương tiếp tục làm gia tăng nguy cơ ngập tại các khu vực trũng thấp. Theo các kịch bản mới nhất, lượng mưa cực đoan tại đô thị có xu hướng tăng 20–30%, số ngày mưa trên 100 mm tăng gấp đôi so với giai đoạn 1990–2000. Mực nước biển dâng 3–4 mm/năm, kết hợp triều cường và sụt lún nền đất khiến các đô thị như TP.HCM, Cần Thơ, Cà Mau chịu áp lực ngập ngày càng lớn.

Thực trạng này cho thấy, ngập úng đô thị không còn là câu chuyện riêng của các thành phố lớn hay các vùng hạ lưu mà xuất hiện dưới nhiều hình thái khác nhau: ngập do mưa lớn thoát không kịp tại Hà Nội, Hải Phòng, Đà Lạt; ngập do triều cường ở TP.HCM, Cần Thơ, Đà Nẵng; ngập do lũ bị cản trở tại các vùng ven biển và chịu tác động sụt lún.

Trước những thách thức đó, Bộ Xây dựng kiến nghị Chính phủ giao Bộ tiếp tục chỉnh lý, hoàn thiện Luật Cấp, Thoát nước để trình Quốc hội vào tháng 5/2026. Luật mới được kỳ vọng sẽ tạo khung pháp lý thống nhất cho quản lý cấp nước, thoát nước, xử lý nước thải và kiểm soát ngập úng. Đồng thời, Bộ đề xuất sửa đổi Nghị định 80/2014/NĐ-CP, bổ sung nội dung về quản lý ngập úng và bảo vệ các hành lang thoát nước tự nhiên.

Bộ Xây dựng cũng đề xuất ban hành Nghị quyết của Chính phủ về tăng cường quản lý, đầu tư thoát nước chống ngập giai đoạn 2026–2035 và giao xây dựng Đề án thoát nước thích ứng biến đổi khí hậu, tầm nhìn 2050. Đề án tập trung vào các nhiệm vụ lớn như rà soát, điều chỉnh quy hoạch thoát nước gắn với quy hoạch tỉnh, đô thị, giao thông, thủy lợi; ưu tiên đầu tư hồ điều hòa, trạm bơm, cống kiểm soát triều, cống liên vùng và hệ thống thu gom – xử lý nước thải.

Ngoài ra, Bộ đề xuất đẩy mạnh ứng dụng công nghệ số, xây dựng bản đồ ngập, phát triển trung tâm điều hành thoát nước thông minh tại các đô thị lớn. Việc huy động đa dạng nguồn lực, từ vốn ngân sách, ODA, tín dụng xanh đến PPP, cũng được nhấn mạnh để bảo đảm nguồn lực triển khai các dự án thoát nước trọng điểm. Cùng với đó là tăng cường tuyên truyền, nâng cao ý thức cộng đồng trong bảo vệ kênh mương, không xả rác gây tắc nghẽn dòng chảy.

Mục tiêu đặt ra đến năm 2035 là kiểm soát cơ bản tình trạng ngập nặng tại các đô thị lớn, nâng tỷ lệ thu gom và xử lý nước thải sinh hoạt lên 30–40%, đồng thời hoàn thiện bản đồ ngập úng và hệ thống điều hành thoát nước thông minh.

Trước khi báo cáo Thủ tướng, ngày 29/10, Bộ Xây dựng đã tổ chức Hội thảo “Ngập úng đô thị: Hiện trạng – Nguyên nhân – Giải pháp” với sự tham dự của nhiều chuyên gia và đại diện các địa phương. Sau hội thảo, Cục Kết cấu hạ tầng xây dựng tiến hành khảo sát thực tế tại Hà Nội, TP.HCM, Đà Nẵng và Cần Thơ để đánh giá hiện trạng và năng lực thoát nước trước khi hoàn thiện báo cáo.

Theo ông Tạ Quang Vinh, Cục trưởng Cục Kết cấu hạ tầng xây dựng, ngập úng hiện là thách thức tổng hợp của quy hoạch, hạ tầng và quản lý vận hành trong bối cảnh đô thị hóa nhanh. Để giải quyết căn cơ, cần chuyển sang cách tiếp cận quản lý tổng hợp theo lưu vực, dựa trên dữ liệu và dự báo, thay vì chỉ xử lý từng điểm ngập riêng lẻ. Ông Vinh khẳng định, Bộ Xây dựng sẽ tiếp tục đồng hành với các địa phương trong hành trình xây dựng những đô thị an toàn trước ngập úng, thích ứng hiệu quả với biến đổi khí hậu.

Phương Thảo (t/h)